

Kaffistofur í „Storöfugl“ inni í fjallinum. Menn dröku kaffi saman í höllum, og hestir á myndinni mynduast „Storöfugl“. Mennirnir eru frá vinstri: Kristján Ólsen (Kristján norðmanninn), Óskar Ólsen, Pauli Vang, Andreas Lindberg (Andreas á Bestinum), Óskar Wiiberg, Niels Peter Mortensen og Hans J. Mølgaard. Mynd tikin í 1939.

ögiliga tungt. Okur fyltu eisini vognarnar, botnurinn var slættaður fyrri á fáa skinnarnar niður, og grótið varð koyrt út við vognunum. Tað longsta at koyra mundi vera einar seks-sjey hundráð metur.

Vanliga var hampiliga goð luft inni, men ta einu tíðina var tað so ringt, at lyktin lýsti ikki – jeg veit ikki, hví okur arbeiddi tá. Har var ikki verandi, tað var typt onkustaðni. Annars fingur okur friska luft á tann hátt, at gádnar úr posalærfti vórðu settar upp, so gjósturin skuldi fara ymsar vegir. Hvussu okur funnu runt inni í minuni – tað var so lætt – jeg haldi næstan, okur høvdu klárað tað uttan lykt. Annars hevði man altíð lyktina hjá sær. Okur brúktu karbidlyktir. Tá jeg hevði koyrt í hált annað ár, fór jeg at hegga. Tað vóru mest teir ungu, sum koyrdu. Tað vóru soverðnar driftir frameftir og gongdir út til síðurnar. Síðan varð høgt innfrá. Hvussu nógv kundi ein maður hegga um dagin? Já, tað var so ójævnt, sum tað var at hegga – sumt var heilt gott at hegga. Tað var soverðnið press á við hvørt, at kólið mest sum brast út. Men vanliga var tað heilt hart. Okur høvdu vanliga breiddina á hólum, hálvan annan metur og firs sentimetrar inn. Hetta mundi svara til triggjar vognar um dagin, tað var gott, heilt gott – altso umleið 2100 pund. Lónin var eisini her akkord – vist fyr meturinn, teir, sum drivu fram fingur vist fyr meturinn, altso teir, sum vóru í framdriftinni. Teir, sum vóru í innslagnum, fingur fyr vogninn. Hoggarnir lempaðu kólið út til vognin, og koyrarin fylti uppi.

Tá tann nýggi rennistrongurin

var komin, varð kólið stúrtað niður í eina silo, men har var sera høgt niðurfyrri, og tað fór illa við kólinum.

Tað er sum vera man ymiskt, sum menn upplivdu tað at arbeidda í kolanáminum. Maður, føddur í 1916, greiðir frá, at hann fór at arbeidda í kólinum í 1936:

Tað var, tá Hvítanes fór fallitt, so fór jeg í kolanáminum. Tað var ólúksálaga droyt. Man fór upp kl. fyra um morgunin, og so mátti man súkka inn til Trongisvægs, og so gekk man niðan í minuna og sama vegin heim aftur. So fekk man sær ein vogn og so at koyra.

Í fyrstuni var man í læru og fekk 70 oyru um tíman. So tá man hevði verið í hált ár, fekk man 80 oyru og so aftur hált ár seinna, tá man var útlærdur, fekk man fulla lön – 90 oyru. Koyrardagurin var forferðiliga droyt.

Okur høvdu matin við og ótu hann í barakkini – jeg hevði eisini eitt varmailat, sum jeg hevði bestilt mær, har maturin kundi halda sær heitan í 24 tímar. Summir fingur matin sendandi niðan. Tað var hampiligt inni í barakkini. Teir eldru mennirnir bóðu har uppi og allir svenskararnir, men teir fóru oman um vikuskiftið – okur plagdu at hava matin niðan við til teirra. Tað var ov tungt hjá teimum at ganga imillum.

So var kvølddrift eisini, tá kom jeg ikki oman tann eina dagin fyrri at fáa frí leygdag. Okur fóru niðan og arbeiddu allan dagin, hildu so eina pauðu og svóvu har uppi, arbeiddu so aftur átta tímar – náttararbeiði.

Tá síðstu tíðina arbeiddi jeg um

náttina eitt heilt ár. Tað var Karl Laðanberg og jeg. Okur arbeiddu hvørtar nátt, bara okur báðir, okur boraðu, tá maskinan var komin, og sprongdu kólið niður til teir um morgunin at taka.

Jeg mátti passa maskinuna úti í maskinhúsinum – tað var ein kompressari har. Jeg skuldi ansa eftir, at alt var í lagi. Óansæð hvussu veðrið var, mátti man út at hyggja eftir motorinum. Um jeg var bangin, jú – tað kriblaði mær millum herðarnar við hvørt. Man hoyrði altíð okkurt. Tá eingin var í minuni, hoyrdust so nógv ljóð. Tað datt altíð niður – okkurt. Jeg veit tað væl, at um vikuskiftið oftani, tá man kom niðan aftur eina mánamorgun, tá mátti man reinsa upp kanska eina tvey trý hundráð vognar, áðrenn man slapp inn í minuna, tað var dottið niður undan takinum. Teir siga tað, at tá ið fólk arbeiddi í minuni, so hongur uppi, jú, so siga teir, men hvat, ið ger tað, tað veit jeg ikki. Men tað visti seg, at tá man ikki hevði verið í minuni, tá var nógv niðurdottið undan takinum. Men annars var jeg ongantíð bangin fyrri, at tað skuldi detta niður yvir meg ella fyrri at verða innstongdur.

Man hevði propos til at seta aftan fyrri ryggin á sær, tá man høgdi inn, veitst tú – inni í hólum, har sum man sat og høgdi fyrri at verja seg.

Um okur fingur nakað eyka fyrri at vera har um náttina, nei, nei, okur vórðu settir til tað, okur fingur bert vanliga lön – bara at pukka.

Jeg minnst einaferð, okur arbeiddi í kolanáminum, tá bleiv kavarok, og tað var ikki meira enn okur sluppu út aftur gjøgnum gongina, so nógvur kavi var lagstur. Okur kundu ikki allir verða

verandi har uppi, so nakrir máttu til gongu oman. Okur høvdu lön imillum okum, og fannimar vóru so stórar, at mistu okur nakrar vekk, so var gálið. Tá okur komu oman á Manngjærbakka í Trongisvægi, tóku okur súkklurnar og so út eftir veg. Her niðri var vátakavi av landsynningi. Hann var av tí allargrovasta, og tá var jeg so illa fyrkomin, at jeg ætlaði bara at sleppa mær inn onkustaðni inni á Hvítanesi. Okur gingu upp undir knæ í vátakava og gjøgnumbloyttir. Okur vóru fullkomiliga útkoyrdir. Jú, man hevði mangan droyan túrin, men tað var einki sum æt, man mátti til arbeidis.

Ein maður, ið arbeiddi í kolanáminum undir krígunum, greiðir soleiðis frá, hvussu hann upplivdi arbeiddi í náminum:

Jeg koyrði fyrri tað mesta – tað var so tungt – ofta koyrdu okur grót, sum var rapað niður, tað var so ólúksálaga tungt. Tað kundu rapa eina hundráð tons niður um náttina, og alt skuldi koyrast út. Vit fyltu sjálvir, men tað kundi henda seg, at teir, sum høvdu, kundu hjálpa til at fylla, men bara kól.

Skinnaarnir vóru ofta so skitnir, so leyp vognurnar av við hvørt. So mátti man lyfta hann upp á aftur – man hevði orðrar, at man skuldi ikki lyfta einsamallur, men okkurt mátti man gera, tá eingin var í nærheitini, so lyfti man hann upp á aftur sjálvur. Nógvastaðni inni vóru soverðnar slættar, at vatnið rann ikki nógv væl frá, so sporið bleiv so mikið skitnið. Tað var eisini ofta, at vognurnir leyp av, tá man skuldi snara um eitt horn. Har breytirnar mottust, vóru

rundar plátur, vendiplátur, sum kundu snarast. Tá vognurnir kom út á plátuna, sló man pín frá og snarði, til vognurnir var árákað ta gongdina, har ein skuldi, men ofta leyp vognurnar av sporinum. Ein maður hevði til fast arbeiddi at reinsa skinnarnar, men tað leyp so ofta niður, at hann ikki altíð komst út yvir at halda allar skinnarnar reinar.

Teir róptu teir fyrri tanks – teir vognarnar, teir høvdu so breið hjól – teir vóru so ólúksálaga tungar at koyra. So einaferð tað var ein soverðnið blott, man mátti hava ferð fyrri at koma framvið henda blotan. Jeg var í yviralsbrókum, og eitt spenn kom fast í hongvði á vogninum, og jeg kom at fegga oman á rokum og skoraðist upp undir. Takið var so vitt, at jeg skurslaði alla mjóðina – jeg kundi kleimst, men tað gekk akkurát, so tað bliti ikki.

Einaferð leyp tað niður á vognin, meðan jeg koyrði, men einki kom á meg – annars kom tað mesta niður um náttina. Ofta tá man koyrði, so hoyrði man smágrót detta og hoyrði tað braka í takinum, so fór man tvørtur undir í álkavæl og so rapaði niður. Man hoyrði ikki, tá ið sandsteinarnir duttu, tí teir komu so knappliga – við eitt brak. Tað var legði, at tað mest rapaði niður um náttina, men soleiðis var tað. Jeg brúkti altíð hjálm. Tóru Mortensen fekk einaferð ein sandstein niður yvir seg, og hjálmurin hjá honum fór í fyra petti, og steinurin gleið aftur av. So hjálmurin bjargaði honum.

Tað galt um at skunda sær, jeg lá onkuntið omanfyrri 20 vognar um dagin – vit rannu inn aftur við tí tóma vogninum, jú meira man skundaði sær, jú meira tjenti man. – Man hongdi eitt merki á ein pela tætt við brúnna fyrri hvønn vognin. Man koyrði kólið út av einari brúgv. Tá dagurin var úti, vórðu merkin tald upp.

Tá vognar mottust, fór man inn á vikipláss. Tað var nakað, sum við vanligum jarnbreytum.

Ein maður, ið arbeiddi í náminum í Rangabotni 1937–47, minnst soleiðis aftur á arbeiddi í kólinum:

Jú, jeg arbeiddi eisini í kolanáminum, tað var fyrri at royna okkurt annað. Tað gav ikki nógv. Já, hvussu gekk dagurin í kólinum? Man fór her frá (av Sevmýru) klókkan fyra um morgunin til gongu niðan í Rangabotni.

Man bleiv settur í arbeiddi at koyra. Tað var tungt arbeiddi – tað tyngsta var at koyra inn aftur, tí ta var mótbrekka – jeg vík ikki siga, at man rann, men tað gekk nakað skjótt. Jeg koyrði frá Persen og Kristin norðmanninum – teir vóru